

MAKLEIT LÁSZLÓ
(szöveg és kép)

Kolostorok és csángók (2. rész)

Ökrösfogat

Észak-Moldva festett kolostorai után néhány olyan csángó települést kerestünk fel, melyek katolikus lakossága a vizsgálatok szerint teljesen magyar. Románvásár (Roman) környékén ilyen helység már nem található, Bákó (Bacau) körzetében azonban több falut száz százalékban magyar ajkúnak tartanak. Első utunk a nagyvárostól délre, a Szeret-folyó vidékére vezetett.

GYIMESI, HÉTFALUSI, BUKOVINAI, DÉVAI...

Bár kétségtelen, hogy a csángók legnagyobb csoportja Moldvában él, nem szabad elfeledkezni arról, hogy az elnevezés nem csak az itt élő, eredetileg magyar ajkú lakosság megjelölésére használatos. Moldva és Erdély határán, a Tatros-folyó völgyében élnek

a gyimesi csángók, akiknek első csoportja a 17. században legelőbérliként érkezett. Jelenlegi foglalkozásuk a fakitermelés és az állattartás. A Brassótól keletre, hét faluban élő hétfalusi csángók eredetileg Árpád-kori határőrök leszármazottai, akik szász hatásra evangélikus vallásra tértek át. 1764-ben a Csíkszereda közelében fekvő Mádéfalván az osztrák császári csapatok több száz ártatlan lakost mészároltak le. A vérengzést követően Bukovinába menekült székelyeket bukovinai csángóknak is hívják. Ők később a világ számos részén szóródtak szét, így Magyarország több megyéjében, valamint Észak- és Dél-Amerikában. A bukovinai székelyek Hunyad megyében, Déva környékén letelepedett csoportját dévai csángóknak nevezik.

Ház Somoskán

...CSÁNGÁLÓK

A csángó elnevezés eredete vitatott. A szót legtöbbször a csángál, csavarog igével hozzák összefüggésbe, ez a magyarázat azonban legfeljebb a székelyek kényszerű, újkori vándorlásaira illik rá. A csángó szó eredete ennél sokkal régebbi keletű, és már a 15. századi írásos emlékekben is felfedezhető. Kissé minden magyarázat sántít, a név etimológiáját illetően elfogadható magyarázat még nem született.

Moldvában feltehetően már a honfoglalás idején maradtak magyarok, az pedig már történelmi tény, hogy egykori honfitársainkat II. Endre 1225-ben határvédelmi célból telepítette a térségbe. Időszakosan az elkövetkező évszázadokban is érkeztek magyarok Moldvába, például Mátyás király huszitaüldözése idején. Majd Báthory István (1430-1493.) erdélyi vajda – aki nem azonos Báthory István erdélyi fedelemmel

Somoska főutcája

és lengyel királlyal (1533–1586.) – kegyetlenkedéseinek hatására, az említett mádfalvi vérengzést követően elmenekült székelyek egy része is itt telepedett le.

HÁZIGAZDÁINK HAMAR FELOLDÓDTAK

Már sötétedett, amikor a kilencven százalékban magyar lakosságú Klézsé (Cleja) és a teljesen magyar ajkúnak tartott Somoska (Somusca) közelébe értünk. Elsőként Somoska presszójában érdeklődtünk szálláslehetőség után. A sátrazásról nem csak az esős időjárás miatt mondtunk le, a helyi lakosokhoz is szeretnénk volna minél közelebb kerülni. A presszóban fiatalok üldögéltek. Magyar beszédünket hallva zavarba jöttek, látszott, nem értik kérdésünket, és románul adtak útbaigazítást. Visszakanyarodtunk a szomszédos Klézsébe, ahol a kapu előtt beszélgető asszonyokat vettünk észre. Megsajnálhatták a kóborló idegeneket, mert Erzsébet néni és férje végül a házába fogadott bennünket. Hamar feloldódtak, és egymás szavába vágva meséltek életükről, gondjairól. Előkerült a bor, végignéztük a

a számokat sem tudta magyarul. Az idősebbek még használják a nyelvet, de a pici település nemrég épített, hatalmas katolikus templomában a pap – Klézséhez hasonlóan – románul prédikál. A vallás pedig nagy erő a hagyományosan katolikus településeken. A fészletek az utcán is gyakoriak, rajtuk a felirat szintén román, éppúgy, mint az 1989. decemberi eseményeknek emléket állító kopjafán. A falvakban nem talákoztunk a csángók hagyományos viseletével sem. Az idősebb asszonyok még hordják a sötét színű, finoman csikozott szoknyát, a katrincát, de a többi, jellegzetesnek tartott csángó ruhadarabot nem láttuk.

SZORGOS EMBEREK, SZEGÉNYES PORTÁK

A kiváló minőségű főútról letérve sáros keréknyomban közelítettük meg következő célpontunkat, Külsőrekecsint (Fundu Racaciuni), az igazi időutazás azonban csak a falu határában kezdődött. Magyarul többen beszéltek, de úgy tűnt, nem nézik jó szemmel a kíváncsi idegent. Szorgos embereket, mégis nagyon szegényes portákat láttunk. Rozoga hidacsok, hegyoldalba vájt terménytárolók, néha egy-egy elhaladó szekér vagy ökörfogat. Egy kislány éppen a tehenet hajtotta inni, a másik a földjükön dolgozott. A sáros faluközpont legrendezettebb épülete a katolikus templom, benne azonban kizárólag román feliratok olvashatók.

GYORS ASSZIMILÁCIÓ

Bákótól északra a szintén magyar ajkúnak tartott Lészped (Lespezi) és Rácsila (Garleni de Sus) nevű településeket kerestük fel. Lészped hatalmas, modern templomának udvarán 20–25 gyermek fogócskázott, és természetesen románul szóltak egymáshoz. Egy kút mellett három katrincás néni állt, akik elmondták, csak néhány magyar család él a helységben. A főút közelsége miatt, román települések között még gyorsabb az asszimiláció, mint a Bákótól délre eső falvakban. Az északi csángó települések közül információink szerint a legnagyobb lélekszámú magyar lakosság Kelgyestben (Pildesti)

Külsőrekecsin egyik hídja

található, utolsó este ezen a környéken, a Moldva folyó kanyarulatában vertünk sátrat. Reggel hideg, felhős időre ébredtünk, s kedvünk a faluban tett rövid séta után még borúsabb lett. Csak román feliratot láttunk, és a Székelyföldön tapasztaltakkal ellentétben a csángók még a települések nevét sem írják ki magyarul. Magyar szót nem hallottunk, beszélgetni pedig már nem volt kedvünk senkivel. Nehéz szívvel elindulunk hazafelé. Magyarország messze van, talán túlságosan is messze. A látottak alapján a csángó falvak jelene elszomorító, a felsejülő jövő pedig még inkább az. A magyar nyelvű oktatás bevezetése, az erősen vallásos lakossághoz magyarul prédikáló és egyben ügyüket is felvállaló papok szava, nem utolsó sorban pedig megfelelő anyagi támogatás nélkül a csángóság megmaradása nem több, mint illúzió. ■

Lészped templomában – a vallás ereje

hat gyermek és 13 unoka fényképét. Beszédükbe sok román szót keverték, de mondanójukat magyarul is lehetett követni. Elmondták, hogy csak egy gyermekük él a közelben, ketten Brassóban, hárman pedig „Spániában” dolgoznak, de – állították – még az ő gyermekeik is tanulnak magyarul. Késő este lett, mire nyugovóra tértünk. Elalvás előtt még hallottuk házigazdáinknak a közeli szobából átsűrődő szavait. Maguk között románul beszéltek.

A PAP ROMÁNUL PRÉDIKÁL

A déli és székelyes csángó falvak közül már csak maroknyi azon települések száma, ahol a felmérések szerint a teljes katolikus lakosság magyar. Közéjük tartozik az említett Somoska, ahová másnap reggel visszatértünk. Kenyerünk fogytán egy kis boltba is bementünk, ahol a fiatal eladó restellte ugyan, de

Utcakép Külsőrekecsinben